

Professionaliseringsbijeenkomst LOB in de vaklessen

21 maart 2024

Programma

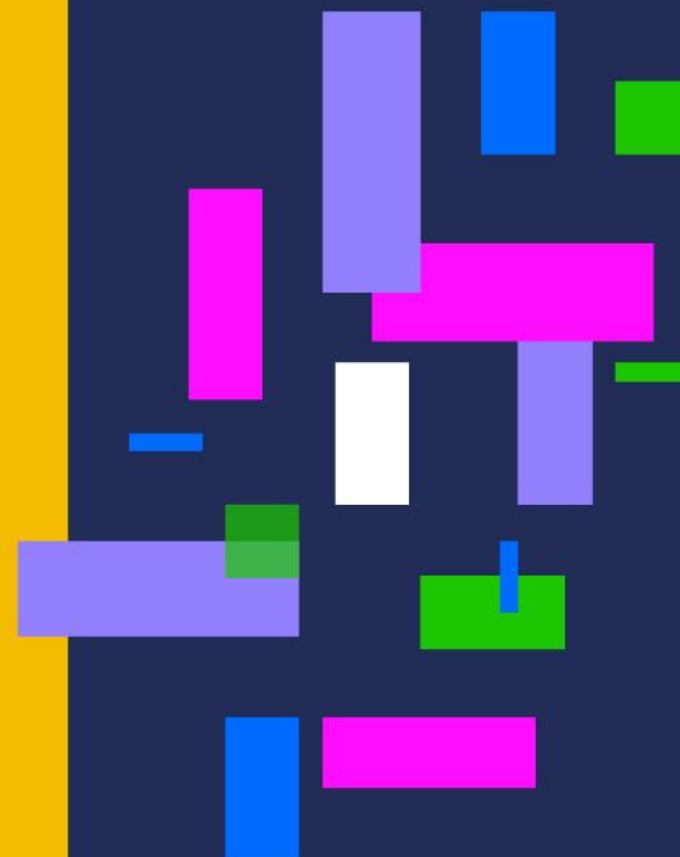
- 14.35**   **Wat moet, mag en kan met LOB in het PTA?**
- 15.05**   **Mundus College in beeld**
- 15.25**   *Pauze*
- 15.30**   **LOB past in iedere les**
- 16.30**   **Borrel**
- 17.30**   **Afsluiting**

WAT MOET, MAG EN KAN, VOORAL MET LOB, IN HET PTA?

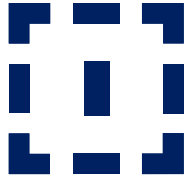
HETTY MULDER

BELEIDSADVISEUR SAMENWERKINGSVERBAND VO
AMSTERDAM- DIEMEN

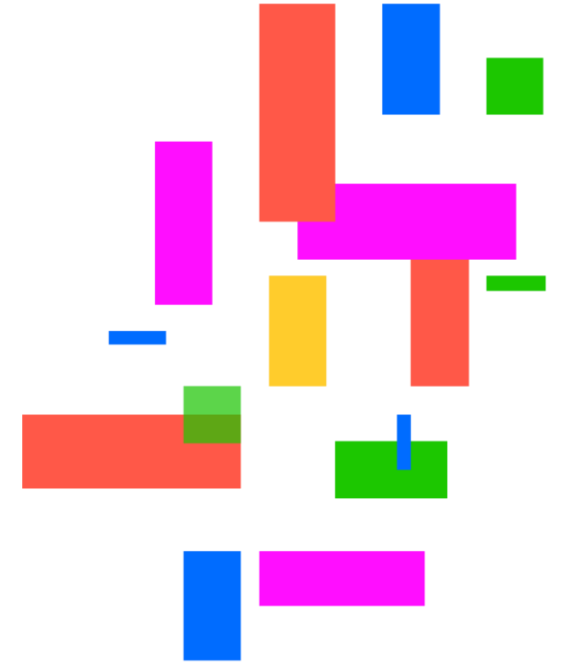
Samenwerkingsverband
voortgezet onderwijs
Amsterdam-Diemen

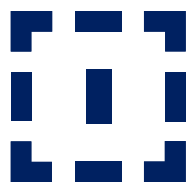

WAAROM DIT ONDERWERP?

- Na de onregelmatigheden destijds bij het vmbo in Limburg lijken scholen nog steeds niet altijd voldoende op de hoogte te zijn van wat er moet, mag en kan in hun PTA's
- Nog lang niet alle scholen lijken de aanbevelingen van de commissie Ten Dam te hebben ingevoerd
- Scholen lijken niet altijd goed op de hoogte van de regelgeving voor het PTA, maar vooral ook niet van de ruimte die het PTA biedt
- Scholen vinden het lastig om bijzondere elementen in hun PTA's op te nemen (vakoverstijgende projecten, LOB, stages etc.)

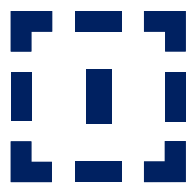

VIER AANBEVELINGEN OM KWETSBAARHEDEN AAN TE PAKKEN

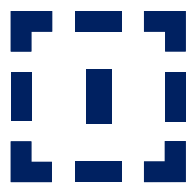
1. Waardeer en verbeter de verbinding tussen schoolexamen en eigen onderwijsvisie
2. Bewaak het afsluitende karakter van het schoolexamen
3. Neem examencommissies op in het Eindexamenbesluit VO
4. Zorg voor meer deskundigheid bij leraren en schoolleiding

1. WAARDEER EN VERBETER DE VERBINDING TUSSEN SCHOOLEXAMEN EN EIGEN ONDERWIJSVISIE

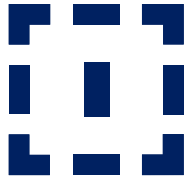
- Scholen kunnen het schoolexamen meer naar eigen inzicht inrichten
- Stimuleer dit door betere informatie over wat in het schoolexamen moet, mag en kan

2: BEWAAK HET AFSLUITENDE KARAKTER VAN HET SCHOOLEXAMEN

- Het schoolexamen moet een afsluitende toetsing zijn, bij voorkeur in het laatste jaar van een opleiding/schooltype, eventueel voor een zeer beperkt aantal onderdelen in het voor-examenjaar
- Wees terughoudend met het aantal toetsen in het programma van toetsing en afsluiting
- Maak duidelijker voor leerlingen en ouders wat in het schoolexamen wordt getoetst, hoe en wanneer (en zorg dat zij deze informatie goed kunnen vinden...)

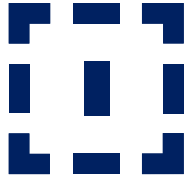

WAT MOET, WAT MAG EN WAT KAN IN HET SE?

1. Wat moet: die onderdelen die niet in het CE getoetst worden, moeten in het SE getoetst worden
2. Wat mag: de onderdelen die ook al in het CE getoetst worden, mógen ook in het SE getoetst worden (redundantie kan goed zijn, maar pas op voor teveel toetsen, teveel dubbelingen, waardoor je ook in tijdnood kunt komen)
3. Wat kan: je kunt aan het SE schooleigen onderdelen toevoegen, die ook nog per kandidaat mogen verschillen

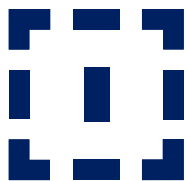

HET AFSLUITENDE KARAKTER VAN HET SE

- PTA-toetsen moeten aansluiten bij de eindtermen van het examenprogramma van je vak
- Die aansluiting moet in feite met het blote oog voor de schoolleider zichtbaar zijn
- Eén PTA-toets voor één domein uit het examenprogramma moet eigenlijk voldoende zijn, je mag ook domeinen samen nemen
- Wat je meet in het SE moet wel de **eindprestatie** van de leerling op die eindterm weergeven (dus niet spreekvaardigheid Engels als SE toetsen in 5 vwo, 4 havo of 3 vmbo, dan kan er nog geen sprake zijn van een afsluitende eindprestatie)

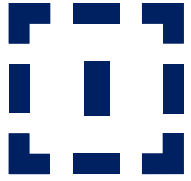

EEN HANDIG FORMAT..

Periode	Magister code	Domein examenprogramma / eindterm	Omschrijving Specificatie uitgaande van de eindterm	Weging SE	Duur toets 50/100/150	Herkans mogelijkheid	Hulpmiddelen
1	6S1						
2							
3							

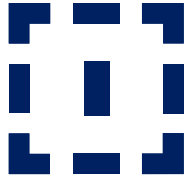

RUIMTE IN HET PTA OP HET VMBO

De school kan:

- Zelf vorm en inhoud geven aan het schoolexamen, zolang ze zich maar op de eindtermen richt.
- Zelf kiezen of ze gebruik maakt van de beschikbare handreikingen.
- Zelf accenten leggen en kiezen voor meer of minder integratie van vakken, of aansluiten bij de vormgeving van de onderbouw.
- Zelf kiezen voor een regionale inkleuring van het schoolexamen, bijvoorbeeld in overleg met het mbo of bedrijven en instellingen in de regio
- De school kan er voor kiezen LOB-activiteiten in een loopbaandossier te verzamelen. Dit dossier is op het vmbo verplicht

LOB, DE STAGE EN HET PTA

- Stage wordt in het vmbo gezien als een didactische werkvorm waarin leerlingen onderwijsinhouden kunnen leren en/of op school geleerde inhouden toe kunnen passen.
- De stage vindt plaats op basis van een stageovereenkomst tussen school en de stagebiedende organisatie. Bedrijven waar vmbo-leerlingen stage lopen hoeven geen door SBB erkende leerbedrijven te zijn. Stagebedrijven hoeven niet gekoppeld te zijn aan het profiel van de vmbo-opleiding.
- Aan stage is geen minimum- of maximum aantal uren gebonden. Onderdelen van het onderwijsprogramma mogen tijdens de stage worden afgerond, bijv. in de vorm van een proeve van bekwaamheid, als dat onder verantwoordelijkheid van de school gebeurt en vastgelegd is in het PTA van de leerling.

MAVO 3									
Per.	Code kolom nr.	Globale stofaanduiding	Examen-eenheid	Toets-vorm	Tijds-duur	Opm.	Weging	Her-kans-baar	Beoord. C/O/NB/V/G
1	311	Arm & Rijk Paragraaf 1 t/m 10	AK/K/2 AK/K/7 AK/V/4	schr.	50 min.	in de SE week	5%	nee	cijfer
2	312	Bronnen van Energie Paragraaf 1 t/m 10	AK/K/5 AK/V/2	schr.	50 min.	in de SE week	5%	nee	cijfer
3	313	Grenzen & Identiteit Paragraaf 1 t/m 10	AK/K/2 AK/K/9 AK/V/6 AK/V/7 AK/V/8	PO	n.v.t.		5%	nee	cijfer

Toegestane hulpmiddelen: geen

In mavo 4 wordt de overige 85% behaald.

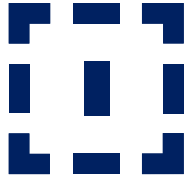
MAVO 4									
Per.	Code kolom nr.	Globale stofaanduiding	Sub-domein	Toets-vorm	Tijds-duur	Opm.	Weging	Her-kans-baar	Beoord. C/O/NB/V/G
1	411	Water §1 t/m 10 Topografie: Midden Oosten: plaatsen, wateren en landen China: Plaatsen, wateren, buurlanden en landstreken	AK/K/1 AK/K/3 AK/K/6A K/V/3	schr.	100 min.	in de SE-week	30%	ja	cijfer
2	412	Bevolking en Ruimte §1 t/m 10 Topografie: Nederland: provincies en steden Duitsland: plaatsen, wateren, buurlanden en landstreken	AK/K/5 AK/K/7 AK/K/8 AK/K/9 AK/V/5	schr.	100 min.	in de SE-week	25%	ja	cijfer
3	413	Weer en klimaat §1 t/m 10 Topografie: Spanje: plaatsen, wateren, buurlanden en gebergten Verenigde Staten: plaatsen, wateren, landstreken en buurlanden	AK/K/4	schr.	100 min.	in de SE-week	30%	ja	cijfer

MAVO 4									
Per.	Code kolom nr.	Globale stof-aanduiding	Examen-eenheid	Toets-vorm	Tijdsduur	Opm.	We-ging	Herkans-baar	Beoord C/O/N B/V/G
1	411	Schrijfvaardigheid A2 persoonlijke en zakelijke brief	MVT/K/3 MVT/K/7	schr.	50 min.	in de SE-week	20%	ja	cijfer
2	412	Leesvaardigheid A2 + idioom	MVT/K/1 MVT/K/3 MVT/K/4 MVT/V/1	schr.	100 min.	in de SE-week	25%	ja	cijfer
	413	Kijk- en luistervaardigheid	MVT/K/5	Luister-toets	60 min.		20%	nee	cijfer
3	421	Landeskunde	MVT/V/3 MVT/V/4 MVT/K/2	PO		21/3	15%	nee	cijfer
	414	Gespreksvaardigheid	MVT/K/2 MVT/K/6	mond.	10 min. + 10 min. voorbereiding	in de SE-week in duo's	20%	nee	cijfer

Per	Eindtermen; wat moet je kennen en kunnen	Inhoud (Onderwijs)programma	Bewijsvorm	Herstel
1	C1.1 Motieven	Starten/activeren Qompas	Opdrachten keuzeWeb (4)	
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.3 Werkexploratie C1.5 Netwerken	Bezoek MBO markt CSB Kick off PWS "wie ben ik"	Vorbereiden + reflectie in Qompas tijdens mentorlessen	
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.3 Werkexploratie C1.4 Loopbaansturing C1.5 Netwerken	Optioneel: Oriënteren vervolg via havo m.b.v. loopformulieren (2x)	Motivatiefbrief maken. En beoordelen Beoordeling van examendocenten t.a.v. capaciteiten en werkhouding verzamelen	Opnieuw doen
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.3 Werkexploratie	LOB-gesprek met de mentor	Reflectie in Qompas	Nieuwe afspraak met mentor
2	C 1.1 Motieven C 1.5 Netwerken	(online) Open dagen bezoeken	Reflectie in Qompas	
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.3 Werkexploratie C1.4 Loopbaansturing C1.5 Netwerken	Uitzoeken geschikte mbo; toelating en selectie, studiefinanciering	Stappenplan Qompas	Opdrachten alsnog doen
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.4 Loopbaan sturing C1.5 Netwerken	Meerdere meeloop-dagen regelen en uitvoeren	Reflectie in Qompas	Opnieuw regelen en doen
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.4 Loopbaansturing C2 Loopbaanontwikkeling	LOB-gesprek met mentor, terugblikken en vooruitkijken. Studiekeuzekeuze plan A, B, C	Reflectie in Qompas	Nieuwe afspraak met mentor
	C1.1 Motieven C1.2 Kwaliteiten C1.3 Werkexploratie C1.4 Loopbaansturing C1.5 Netwerken C2 Loopbaanontwikkeling	Studiekeuze maken en aanmelden door de leerling zelf	In overstapdashboard zichtbaar.	Alsnog aanmelden

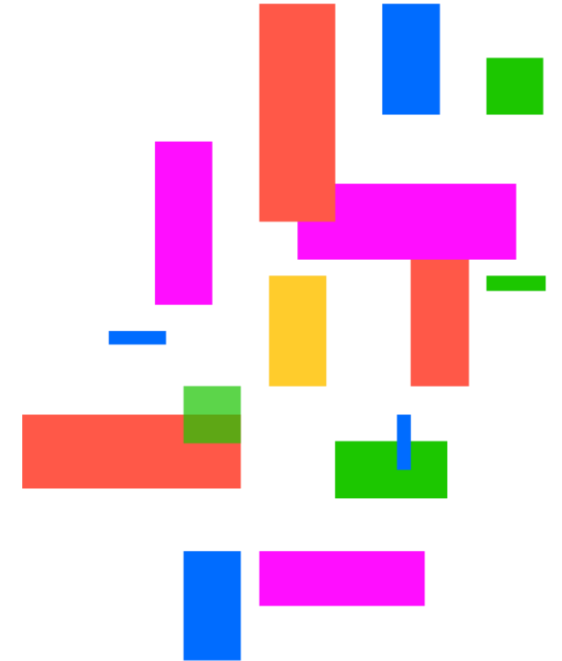
Schoolexamen: Loopbaanoriëntatie en -begeleiding Cohort: 2022-2024 Per	Eindtermen; wat moet je kennen en kunnen	Inhoud (Onderwijs)programma	Bewijsvorm	Herstel
1	C1.1 Motieven	Starten/activeren Qompas	Opdrachten keuzeWeb (4)	
C1.1 Motieven	Bezoek MBO markt CSB	Voorbereiden + reflectie in Qompas tijdens mentorlessen		
C1.2 Kwaliteiten	Kick off PWS "wie ben ik"			
C1.3 Werkexploratie				
C1.5 Netwerken				
C1.1 Motieven	Optioneel: Oriënteren	Motivatiefbrief maken.	Opnieuw doen	
C1.2 Kwaliteiten	vervolg via havo	En beoordelen		
C1.3 Werkexploratie	m.b.v.	Beoordeling van		
C1.4 Loopbaansturing	loopformulieren (2x)	examendocenten		
C1.5 Netwerken		t.a.v. capaciteiten en werkhouding verzamelen		
C1.1 Motieven	LOB-gesprek met de mentor	Reflectie in Qompas	Nieuwe afspraak met mentor	
C1.2 Kwaliteiten				
C1.3 Werkexploratie				
2	C 1.1 Motieven	(online) Open dagen bezoeken	Reflectie in Qompas	
C1.1 Motieven	C 1.5 Netwerken	Stappenplan Qompas	Opdrachten alsnog doen	
C1.2 Kwaliteiten	Uitzoeken geschikte mbo; toelating en selectie,			
C1.3 Werkexploratie	studiefinanciering			
C1.4 Loopbaansturing				
C1.5 Netwerken				
C1.1 Motieven	Meerdere meeloop-dagen regelen en uitvoeren	Reflectie in Qompas	Opnieuw regelen en doen	
C1.2 Kwaliteiten				
C1.4 Loopbaan sturing				
C1.5 Netwerken				
C1.1 Motieven	LOB-gesprek met mentor, terugblikken	Reflectie in Qompas	Nieuwe afspraak met mentor	
C1.2 Kwaliteiten	en vooruitkijken.			
C1.4 Loopbaansturing	Studiekeuzekeuze			
C2	plan A, B, C			
Loopbaanontwikkeling	Studiekeuze maken en	In overstapdashboard	Alsnog	
C1.1 Motieven	aanmelden door de leerling zelf	zichtbaar.		
C1.2 Kwaliteiten				
C1.3 Werkexploratie				
C1.4 Loopbaansturing				
C1.5 Netwerken				
C2				
Loopbaanontwikkeling				

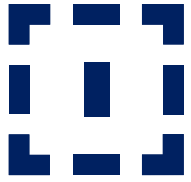

WAT VALT OP?

- PTA-toetsen in het voor-examenjaar: eindprestatie?
- Weinig gebruik van de optie “eigen onderdeel toevoegen”: kansen voor LOB, juist en ook bij de vakken
- Het aparte PTA voor LOB is meestal ruim in orde
- Nu stappen maken voor LOB bij de vakken!

TIPS

- Zorg ervoor dat SE's meer afsluitend zijn, dus meer in examenjaar (en minder in andere jaren). Een SE is géén voortgangstoets.
- Combineer eindtermen op een logische manier.
- Wat in het CE getoetst wordt hoeft niet ook nog eens in het SE. Dit mag wel, maar dat zou daneen bewuste keuze uit leeroverwegingen moeten zijn en echt meerwaarde moeten hebben.
- Zorg ervoor in de formuleringen in het PTA exact aan te sluiten bij de domeinen uit het examenprogramma. Een domein dat niet herkenbaar voorkomt in het PTA is “dodelijk” voor de inspectie
- Laat waar mogelijk en wenselijk de schooleigen visie in de SE's naar voren komen, daar is ruimte voor. Dit geldt dus ook en zeker voor LOB
- Neem LOB-onderdelen op bij de vakken

Mundus College in beeld

Expertisepunt

LOB past in alle lessen

Marieke Bakema en Annemieke Rebel

21 maart 2024

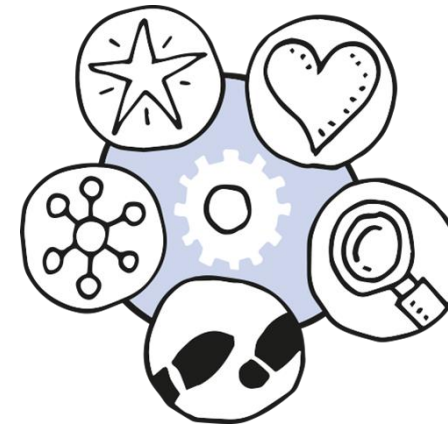
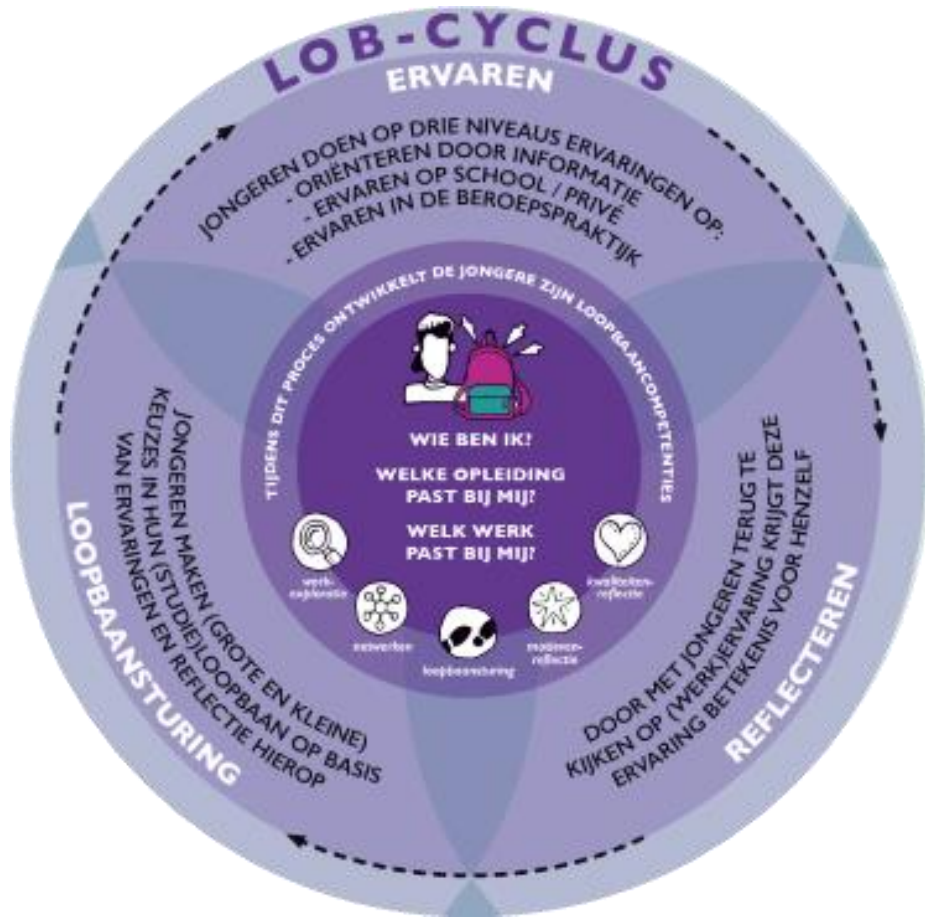

Een betekenisvolle ervaring tijdens je school/studietijd

Welke docent en/of les herinner jij je nog goed en hoe komt dat?

De LOB-cyclus

[Loopbaanbegeleiding hoezo? Kort filmpje Marc Marinka - YouTube](#)

[Loopbaangerichte leeromgeving | Expertisepunt LOB](#)

Wat kun je doen?

1. Laat in je lessen zien wat jongeren in de toekomst aan het vak hebben.

Wat vragen jongeren?

Meer duidelijkheid over de relatie tussen de leerstof en toekomstige studies of beroepen.

<https://www.expertisepuntlob.nl/tools/lob-kennisbank/studentenperspectief-op-lob>

(andere filmpjes te vinden op het Youtube kanaal van het expertisepunt LOB)

maatwerk (**persoonlijk**) – ervaringen opdoen (**levendig**) – samenhang (**relevant**)

2. Maak (bestaande) opdrachten loopbaangerichter

Wat vragen jongeren?

*LOB graag in alle lessen en al vanaf klas 1!
Opdrachten die relevant(er) zijn.*

maatwerk (**persoonlijk**) – ervaringen opdoen (**levendig**) – samenhang (**relevant**)

3. Geef feedback op kwaliteiten en interesses tijdens de les

Wat vragen jongeren?

Persoonlijke aandacht van docenten en benoemen van kwaliteiten helpt bij het maken van studiekeuzes en ontdekken waar je goed in kunt worden.

<https://www.expertisepuntlob.nl/tools/lob-kennisbank/studentenperspectief-op-lob>

(andere filmpjes te vinden op het Youtube kanaal van het expertisepunt LOB)

maatwerk (**persoonlijk**) – ervaringen opdoen (**levendig**) – samenhang (**relevant**)

4. Jij bent rolmodel en ambassadeur van je vak

Wat levert het op?

- Er ontstaan nieuwe ideeën voor het onderwijsprogramma.
- Het onderwijs wordt actueler en relevanter.
- Wat er al gebeurt in de lessen krijgt meer betekenis.
- Jongeren krijgen meer inzicht in hun kwaliteiten, motieven en mogelijkheden.
- De motivatie van jongeren neemt toe door contextrijk leren
- Je eigen werkplezier neemt toe 😊

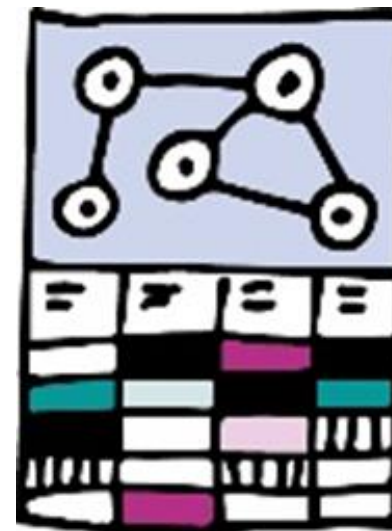

[Loopbaanontwikkeling past in iedere les | Expertisepunt LOB](#)

LOB binnen het PTA

Wat moet, wat mag en wat kan?

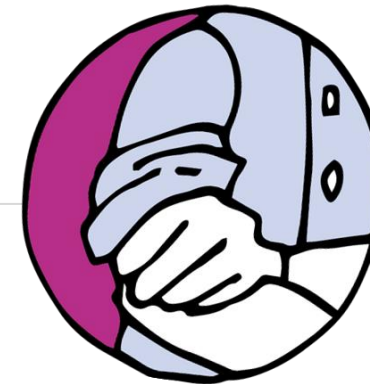
- Ruimte voor LOB binnen (alle) vakken
- Betekenisvolle invulling van LOB binnen vakken
- Ruimte voor maatwerk/keuzevrijheid

[LOB-curriculumplanner](#)

[LOB en het PTA, er kan soms meer dan je denkt! | Expertisepunt LOB](#)

Opdracht

- Bekijk het PTA van het betreffende vak
- Maak binnen dit PTA meer ruimte voor LOB door er een of twee concrete opdrachten in op te nemen
- Kijk op welke manier er binnen deze opdracht(en) ruimte kan zijn voor maatwerk/keuzevrijheid voor de leerling
- Hoe wordt dit onderdeel van het PTA afgesloten?
- Wat is ervoor nodig om binnen elk vak op school aandacht te besteden aan LOB binnen het PTA?

Tips voor het team

- LOB sluit aan bij de schoolbrede visie op onderwijs
- Neem het team mee in het ‘waarom’, het belang
- Focus op wat er al gebeurt (*‘moet dit er ook nog bij?’*)
- Concreet geformuleerde doelen en ‘op maat’
- Inspireer elkaar!
- Neem nieuwe docenten direct mee in het proces
- Betrek oud-leerlingen

[Praktijkvoorbeelden LOB | Expertisepunt LOB](#)

Afsluiting en vragen

- Vraag aan iedereen behalve de decanen:
Welke nieuwe inzichten heb je gekregen over LOB? En over LOB in relatie tot het PTA?
- Vraag aan iedereen:
Wat moeten je collega's op school weten over wat je vanmiddag hebt geleerd?

Dank voor je aandacht

m.bakema@expertisepuntlob.nl

a.rebel@expertisepuntlob.nl

Geïnteresseerd in de nieuwsbrief? [Klik hier.](#)
Volg ons op linkedin: [Klik hier.](#)